సంపుటి : 9
సంచిక : 6
పుటలు : 52
రు. 25లు
ISSN NO:
2582-8738
యు.జీ.సీ. గుర్తింపు పొందినది

గిడుగు రామమూర్తి పుట్టినరోజు (ఆగష్టు 29): తెలుగునుడి పండుగ రోజు శుభాకాంక్షలు

తెలుగుజాతి పత్రిక

అమ్మనుడి

నుడి నాడు నెనరు

ఆగష్టు 2023

కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణరావుగారి
పుట్టిన రోజు (మే18)ను
తెలుగు అభివృద్ధి దినోత్సవంగా
ప్రతియేటా నిర్వహించాలని–
నడిగూడెంలో జరిగిన శతవర్ధంతిసభ
ప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తి చేసింది.

ఈ సందర్భంగా కొమఱ్ఱాజు విశిష్ట రచన
'తెలుగు భాషాతత్వము' నూ,
'శతవర్ధంతి స్మృతిసంచిక' నూ
విడుదల చేశారు

తెలుగుభాషతోనే తెలుగుజాతి ఉనికి;
కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావు శతవర్ధంతి సభలో
మంత్రివర్యుల, సాహితీవేత్తల,
మేధావుల హెచ్చరిక

అన్ని రంగాలలో తెలుగు వికాసం
తెలుగు ప్రభుత్వాల బాధ్యత;
తెలుగు భాషోద్యమకారుల పిలుపు

అన్ని చదువులూ అమ్మనుడిలోనే – ప్రధాని ప్రకటన

కొమర్రాజు వేంకట లక్ష్మణరావు శతవర్ధంతి సభ దృశ్యాలు
13-07-2023 గురువారం-నడిగూడెం (సూర్యాపేటజిల్లా) తెలంగాణ

దీప ప్రజ్వలన చేస్తున్న శ్రీ గోరటి వెంకన్న

'తెలుగుభాషాతత్వం' పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న అతిథులు

ప్రసంగిస్తున్న తెలంగాణ మంత్రివర్యులు శ్రీ జి.జగదీష్‌రెడ్డి

ప్రసంగిస్తున్న తెలంగాణ మంత్రివర్యులు శ్రీ సింగిరెడ్డి నిరంజనరెడ్డి

ప్రసంగిస్తున్న సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్ మాజీ మంత్రివర్యులు, ప్రపంచ తెలుగు రచయితల సంఘం గౌరవాధ్యక్షులు శ్రీ మండలి బుద్ధప్రసాద్

అధ్యక్షోపన్యాసం చేస్తున్న తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షులు శ్రీ జూలూరి గౌరీశంకర్

తెలుగు భాషోద్యమ సమాఖ్య గౌరవాధ్యక్షులు డా.సామల రమేష్‌బాబుకు ఆత్మీయ సత్కారం

కొమర్రాజు వేంకటలక్ష్మణరావు సాహితీ సాంస్కృతిక సమాఖ్య అధ్యక్షులు శ్రీ కె.జితేంద్రబాబుకు సత్కారం

◆ తెలుగు అభివృద్ధి, సాధికారతల కోసం...

◆ తెలుగు భాషోద్యమ నిర్మాణం కోసం...

◆ ఆంధ్ర, తెలంగాణ, ఇతర రాష్ట్రాలు, విదేశాల్లోనూ ఉన్న తెలుగువారి కోసం...

తెలుగుజాతి పత్రిక

అమ్మనుడి

సంపాదకుడు : డా॥ సామల రమేష్‌బాబు 9848016136

తోడ్పాటు : డా॥ గారపాటి ఉమామహేశ్వరరావు, డా॥ వెన్నిసెట్టి సింగారావు, డా॥ సుందర్ కొంపల్లి, రహ్మానుద్దీన్ షేక్, సరస్వతుల రామనరసింహం(సరసి), తమ్మా శ్రీనివాసరెడ్డి

ఆగష్టు 2023

రచయితలకు సూచనలు

తెలుగు భాష, సాహిత్యం,సాంస్కృతికతలతో పాటు తెలుగువారి చరిత్రకూ, సంస్కృతికీ, సాధికారతకూ, ప్రగతికీ చెందిన సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ అంశాలపై రచనలకు స్వాగతం. రచనలను వ్యాసం, కథ, వచన కవిత, పాట – ఏ రూపంలోనైనా పంపవచ్చు.

1. వ్యాసాలు, కథలు ముద్రణలో 1 నుండి 3 పుటలకు మించకూడదు. కవితలు 20 నుంచి 30 పంక్తులకు మించకూడదు. విమర్శలు విషయం పైనే ఉండాలి. వ్యక్తులపై గురిపెట్టి చేయరాదు. సరళమైన తెలుగులో వ్రాయాలి.

2. రచనలను యూనికోడ్‌లో గాని, అనుఫాంట్స్‌లో గాని టైప్ చేసి పి.డి.ఎఫ్ మరియు పి.ఎం.డి. రెండింటిలోనూ పంపాలి. లేదా ఎ4 సైజు కాగితంపై వ్రాసి, స్కాన్‌చేసి *editorammanudi@gmail. com* కు పంపాలి. కొరియర్ / రిజిస్టర్డ్ / సాధారణ పోస్టులో కూడా పంపవచ్చు.

3. రచనతో పాటు పోస్టల్ చిరునామా, ఫోన్ నంబరు, ఉంటే ఇ-మెయిల్ చిరునామా కూడా ఇవ్వాలి. ఈ వివరాలు లేని రచనల్ని తీసుకోలేము.

4. <u>హామీపత్రం తప్పనిసరి:</u> **రచన సొంతమేనని, ఇతర పత్రికలకుగాని, ఇంటర్నెట్ పత్రికలకుగాని పంపలేదని, ఇంతవరకు ఎక్కడా ప్రచురణ కాలేదని హామీ పత్రాన్ని తప్పనిసరిగ రచనతో జోడించాలి. హామీ పత్రంలేని రచనలను, ముందుగా సామాజిక మాధ్యమాల్లో పెట్టిన రచనలను ప్రచురణకు స్వీకరించలేము.**

5.దయచేసి ప్రచురణ కోసం పంపే రచనలను, వార్తలను ప్రతి నెల 15వ తేదీలోపుగా మాకు చేరునట్లు పంపండి. 20వ తేదీ దాటిన తరువాత చేరే వాటిని వెంటనే పరిశీలించడం వీలుకాదు. వ్యాసాలను ప్రచురించడానికి కనీసం 1-2 నెలల వ్యవధి పట్టవచ్చు.

లోపలి పుటలలో....

ఇవీ సంగతులు	....	....	07
సంపాదక హృదయం	అన్ని చదువులూ అమ్మనుడిలోనే.	....	09
భాషల పరిరక్షణ	తెలుగు భాష.	రహ్మానుద్దీన్ షేక్	11
పరిశోధన పత్రం	ప్రాచీన సాహిత్యం	మల్లిపూడి రవిచంద్ర	14
పరిశోధన పత్రం	బోనెలపాట ,......	వప్పల వెంకటరమణ	17
సందేహాలకు-సమాధానాలు	తెలుగుభాష స్థితీ గతీ...	గారపాటి ఉమామహేశ్వరరావు	19
సభలు వార్తలు	కొమఱ్ఱాజు శతవర్ధంతి సభ.	కళ్యాణ కృష్ణ	21
చదవవలసిన పుస్తకం	గాజుల లక్ష్మీనరసు చెట్టి.......	వెన్నెలకంటి రామారావు	35
చంద్రిక కథ	సుబ్రహ్మణ్యభారతి రచన	బంగోరె ముందుమాటలు	38
సాహిత్యరంగం	మానవత్వానికి మల్లెమాట...	మధురాంతకం నరేంద్ర	42
వారసత్వ సంపద	శంకరన్ గారి తరం....	పి.శివరామకృష్ణ 'శక్తి'	43
చంద్రిక కథ	సుబ్రహ్మణ్యభారతి రచన	బంగోరె ముందుమాటలు	37
పుస్తక సమీక్ష	భావుకత నిండిన..	తేళ్ళ అరుణ	48
పుస్తక సమీక్ష	నాసీమ యాసే..	ఎమ్వీశాస్త్రి	49
వెలిసిపోతున్న పదాలు:	తాళాధ్యాయం..	జి.వి.పూర్ణచంద్	50
ధారావాహిక	అడుగుజాడలు-ఆనవాళ్ళు-25	ఈమని శివనాగిరెడ్డి	45

ముఖచిత్రం,	కార్టూన్లు	కంప్యూటర్
చిదంబరం రావు	సరసి	యన్.రాజారావు

ammanudi.org వలగూటిలో అమ్మనుడి పాత సంచికలను చదువగలరు

రచనలను, వార్తలను, వాట్సాప్ పంపవద్దు: 'అమ్మనుడి'లో ప్రచురణకై వార్తలు, ఫోటోలు, రచనలను కొందరు వాట్స్‌యాప్(WhatsApp) లో పంపుతున్నారు. వాటిని ప్రచురణకు స్వీకరించలేము. దయచేసి కొరియర్‌లో / రిజిస్టర్డ్ పోస్టులో, లేదా editorammanudi@gmail.com కు పంపించండి. – సంపాదకుడు

రచనలు, ఉత్తరాలు పంపుటకు చిరునామా:

సంపాదకుడు: **అమ్మనుడి**, జి-2, శ్రీ వాయుపుత్ర రెసిడెన్సీ, హిందీ కళాశాల వీధి, మాచవరం,విజయవాడ-520004.

సంపాదకుడు : *9848016136* *e-mail* : editorammanudi@gmail.com

రచయితల అభిప్రాయాలు వారి స్వంతం. వారితో పత్రిక యాజమాన్యం, సంపాదకుడు ఏకీభవించవలసిన అవసరం లేదు.

తెలుగుజాతి పత్రిక

అమ్మనుడి

నుడి నాడు నెనరు మాసపత్రిక

చందా వివరాలు: జీవిత చందా: రూ.5000

4 సం॥: రూ.1000, 1 సం॥ :రూ.300

ఎం.ఓ. లేదా తెనాలిలో చెల్లునట్లు బ్యాంకు చెక్కు లేదా డి.డి.ని **'తెలుగుజాతి'** పేర పంపాలి.

బ్యాంక్‌ఖాతా, ఫోను వివరాలు

ఆన్‌లైన్ ద్వారా చందాను పంపేవారు NEFT / RTGS ద్వారా **'తెలుగుజాతి'**-యాక్సిస్ బ్యాంకు, తెనాలి శాఖకు పంపాలి.

TELUGU JAATHI - AXIS BANK, TENALI

అక్కౌంట్ నెం. **914020020387880**

IFSC Code : UTIB0000556

Telugu Jaathi

+91 94929 80244

9492980244@okbizaxis

ఈ **QR**కోడ్‌ను స్కాన్ చేసి లేదా **QR**కోడ్ క్రింద ఇచ్చిన యుపిఐ ఐడి నెంబరుకు మీరు విరాళాలు, చందాలు పంపవచ్చును.

ఆన్‌లైన్‌లో చందాను పంపేవారు వెంటనే ఇంటినెంబరు, వీధి పేరు, పోస్టాఫీసు, ఊరిపేరు, పిన్‌కోడ్ నెంబరుతో సహా తమపూర్తి చిరునామాను, ఫోన్‌నెంబరు, మెయిల్‌ఐడి తదితర వివరాలను జాబు ద్వారా తెలుపగలరు.

94404 48244 లేదా **94929 80244** ఫోన్‌కు సందేశం గాని, వాట్స్‌యాప్ ద్వారా గాని తెలుపగలరు.

చందాలు పంపడం, దానికి సంబంధించిన ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలకు చిరునామా

డా॥ సామల లక్ష్మణబాబు, ప్రచురణకర్త, 'అమ్మనుడి'
8-386, జీవక భవనం, అంగలకుదురు పోస్టు, **తెనాలి,**
గుంటూరు జిల్లా - 522 211.
ఫోన్ : 94404 48244, 94929 80244,
ఇ-మెయిల్ : ammanudi2015@gmail.com

చందాదారులకు సూచనలు

1. చందా కాలం, ముగింపు తేదీ- పత్రిక కవరుమీద మీచిరునామా పై భాగంలోనే ఉంటుంది. గమనించండి.
2. చందా కాలం ముగిసిపోయిన తర్వాత పత్రిక పంపబడదు. దయచేసి వెంటనే చందా పైకం పంపి, చందాను కొనసాగించుకోగోరుతున్నాము.
3. చందా పూర్తయ్యేందుకు ఒక నెల ముందే దయచేసి మీ చందాను పంపించండి.
4. మీ ఇంటి నెంబరుతో సహా పూర్తి చిరునామాను, పిన్‌కోడ్ నెంబరుతో సహా తెలియపరచాలి. మీ ఫోన్ నెంబరును, వుంటే మీ మెయిల్ ఐడి ని తెలుపండి.
5. మీ చిరునామా మారినట్లయితే దయచేసి వెంటనే తెలియజేయండి.
6. 'అమ్మనుడి' పత్రికను చందాదారులకు మాత్రమే పోస్టులో పంపించగలము. బయట ఎక్కడా అంగళ్లలో అమ్మకమునకు పెట్టడంలేదు. కనుక కావలసినవారు దయచేసి చందాదారులుగా చేరవలసిందిగా కోరుతున్నాము. చందాదారులు కోరినట్లయితే ఆన్‌లైన్‌లో కూడా పత్రికను పంపగలము. మీ ఇ-మెయిల్ ఐడిని తప్పక తెలియజేయండి.

గమనిక

పత్రికకు చందాదారులుగా చేరినవారి రచనలను తప్పనిసరిగా ప్రచురిస్తామనే హామీ ఏమీలేదు. ఏ రచనలను ప్రచురించాలో ఎంపిక చేసే బాధ్యత కేవలం పత్రిక సంపాదకుడిదే. దయచేసి ఎవ్వరూ వత్తిడి తేవద్దు. -ప్రచురణకర్త

ప్రోత్సాహకులుగా చేరండి

రు. 10,000/-లు, ఆపైన- విరాళంగా పంపి, 'తెలుగుజాతి ట్రస్టు'కు ప్రోత్సాహకులుగా మాతో చేరి సహకరించగోరుతున్నాము. అట్టి 'ప్రోత్సాహకులకు' పత్రికను శాశ్వతంగా పంపుతూ, ట్రస్టు ప్రచురించే ఇతర పుస్తకాలను కూడా వారికి సాదరంగా పంపగలము. దయచేసి మీరు ప్రోత్సాహకులుగా చేరి మా కృషికి తోడ్పడగోరుతున్నాము.

తెలుగుజాతి(ట్రస్టు) ప్రచురణ

వప్పల వెంకటరమణ
9491811710

బోనెల పాట (జముకుల కథ) - పరిశీలన

ఇది ఉత్తరాంధ్రకు చెందిన అతి ప్రాచీనమైన జానపద కళారూపం. జముకుల కథకులు అనాదిగా ఈ ప్రాంతంలో ప్రసిద్ధి చెందారు. ఇది బుడబుడక్క మని మ్రోగే మనోహరమైన వాయిద్యం. శ్రీకాకుళం జిల్లాలో నేటి జముకుల కథ పూర్వ నామం బుణికి పాట అని, బోనుల పాటని, టమకటమా అని, బుడబుక్కల పాటని నామాంతరాలు కలవు.

బుడికి వాయిద్యాన్ని 'బోను' అని కూడా అంటారు. అందుకే అది బోనుల పాట అయింది. బుడికి చేసే శబ్దం కాబట్టి బుడబుక్కల పాట అని కూడా అంటారు. మొత్తం మీద ఇది వాయిద్య ప్రధానమైన కళారూపం. ఈ జముకల కథలో వీర, కరుణ, శృంగార రసాలు ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. ఈనాటికీ ఈ కళ ఉత్తరాంధ్రలో సజీవంగానే ఉన్నప్పటికీ మరికొద్ది రోజులలో కనుమరుగు అవటం ఖాయం. వృత్తిగా ఈ కళారూపాన్ని స్వీకరించిన అనేకమంది కళాకారులుగా జీవనం సాగిస్తున్నారు. దీనిని వృత్తిగా భావించిన వారు జముకుల కథను పవిత్రంగా భావిస్తారు. ఈ కళారూపంలో జముక వాయిద్యం గూర్చి కళాకారులు ఒక కథ చెబుతారు. సుకేతుడు అనే రాక్షసుని సంహారం అనంతరం ఎల్లమ్మ దేవి ఆ రాక్షసుడు వెన్నుమీద చర్మాన్ని ఒలిపించి ఒక డబ్బాను మూతగా అమరింప చేసిందని, వెన్నునరం ఏకనరంగా తాడును తయారు చేయించిందని, కాలి మూలుగు దుమ్ము బిల్లగా తయారు చేయించిందని, ఇలా తయారయ్యిందే జముకుని పురాణ గాథ. అంతేకాదు జానపదుల్లో ఈ జముకుల కథకు సంబంధించి మరో నమ్మకం కూడా ఉంది. ఈ జముకు ధ్వని వినిపించినంత మేర గాలి, దయ్యం, పిశాచం లాంటివి ఏమీ రావని, వాటి ప్రభావం పడదని నమ్ముతుంటారు.

జముకులు వాయించే ఈ వాయిద్యం కుంచం ఆకారంలో ఉంటుంది. కొన్ని ఇత్తడితోనూ, మరికొన్ని కొయ్యవి, ఇంకొన్ని కర్ర, రేకు, కంచుతో తయారు చేస్తారు. దానిని ఒక ప్రక్కభాగం సన్నని పొరలాంటి గేదెల బక్కి చర్మంతోనూ, మధ్య భాగంలో చిన్న రంధ్రం చేసి నరాన్ని కట్టి, లోపలి భాగము నుంచి రెండవ ప్రక్క ఒక కర్ర ముక్కకు కట్టి, ఆ కర్రకు చివర మువ్వలు కట్టి, చేతిలో దానిని లాగిపెట్టి లోపల భాగంలో ఆ నరాన్ని మ్రోగించినట్లయితే శ్రావ్యమైన శబ్దాలు వస్తాయి. కర్రతో దాన్ని బిగుతుగా లాగి వదులుతుంటే ఒక రకమైన ధ్వని వస్తుంది.

జముకుల కథ ప్రదర్శనానికి ఏ విధమైన రంగస్థలం అవసరం లేదు. గ్రామం మధ్యలో చిన్న పందిరి వేసి రెండు లైట్లు కడితే సరిపోతుంది. ప్రదర్శన కారులు ముగ్గురు. అందులో మధ్య వ్యక్తి కథకుడు. వంతదారుల్లో ఒకరు హాస్యం, రెండోవారు వ్యాఖ్యానం, వేషధారణలో కథకుడు నల్లకోటు, తెల్ల కట్టు పంచ, తలగుడ్డ చుట్టి చక్కగా నృత్యం చేస్తూ కలియ తిరుగుతాడు. స్త్రీ పాత్రలు కథా విధానంలో వచ్చినప్పుడు అక్షరాల స్త్రీ అభినయాన్ని కథకుడు చేస్తూ ఉంటాడు. వంతదారులు రెండు జముకులను శ్రావ్యంగా వాయిస్తూ ఉంటారు. ఈనాడు ఒక్కరే వచ్చి ఇంటింటా ప్రదర్శిస్తూ ఆనందింప చేస్తున్నారు.

ఉత్తరాంధ్రలో దళిత కులానికి చెందినవారు కొద్దిపాటి అక్షర జ్ఞానంతో పాడుతూ, ఎన్నో తరాల నుండి వీటిని జీవింప చేస్తున్నారు. కానీ నేటి కాలానికి ఈ కళ ఇంచుమించు కనుమరుగయ్యే స్థితికి చేరుకుంది. సామాన్య గ్రామీణ ప్రజలకు, ప్రాంతానికి తగ్గట్లు భాష, యాస, మాండలికాలతో పాడుతూ ప్రజలను రంజింపజేసేవారు. అణగారిన వర్గాల, అక్షర జ్ఞానం లేని ప్రజలకు అణగారిన కులాల కళాకారులచే పాటలు పాడి భారత, రామాయణ గాథలను సామాన్యులకు వినిపించేవారు. నిజంగా ఆ రోజులలో గ్రామీణ ప్రజలకు రామాయణ, మహాభారతం గాథల్ని ఇటువంటి జానపద కళాకారుల ద్వారానే తెలిసేవి. నేటి తరానికి అవి లభించుటలేదు. సినిమా, టీవీలు, సెల్ఫోన్ల విజృంభణతో ఈ కళలు అడుగంటి పోతున్నాయి. నిరుపేదలైన ఈ కళాకారులకు పాట పెట్టించేవారు కట్నాలు, భత్యం, బట్టలు ఇచ్చేవారు. ఇదే కళాకారులకు భృతి. కథ విన్న ఇతరులు కూడా డబ్బులు ఇచ్చి పొగిడించుకునేవారు.

బుడికి కథలో కథకునికి రుమాలు ఒక అవయవం లాంటిది. అది చేతిలో లేకపోతే చెయ్యి విరిగిపోయినట్లే. ఆయా సన్నివేశాల్లో అది ఒక పాత్రగానే వ్యవహరిస్తుంది. ఒక్కోసారి కర్పూరం వెలిగించిన పళ్లెమవుతుందట, వాయినం అందించే పాత్రగా మారుతుందట, ఒక్కోసారి ఆకాశంలో చందమామగా, మరోసారి సిగ్గును దాచుకోవడానికి, మరోసారి గుర్రాలను అదలించే చర్నాకోలగా రూపొందుతుంది. ఇంకోసారి రాయబారాన్ని పంపే హంసగా, పావురంగా, చివరకు ఉత్తరంగా, దుఃఖ రసంలో కళ్ళు అద్దు కోడానికి, శృంగారంలో వయ్యారంగా ఊగించడానికి, ఇలా ఎన్నో విధాల ఆయా రసాల, అభినయాల, సన్నివేశాల కనుగుణంగా చేతిలోని రుమాలు ప్రముఖ పాత్ర వహిస్తుంది.

ఈ కళా రూపాన్ని గ్రామాలలో కూడలి వద్ద, నలుగురు కూర్చుండే రచ్చబండల వద్ద ప్రదర్శిస్తారు. కథ ప్రారంభమై తెల్లవార్లు నడుస్తుంది. ప్రదర్శన రంగస్థలములో ఒక దీపపు స్తంభాన్ని పాతుతారు. దీనిని 'గిరడ' అని పిలుస్తారు. ఈ గిరడ చుట్టూ వలయాకారంగా తిరుగుతూ పాడుతూ, కథకుడు నృత్యం చేస్తూ కథ చెబుతాడు. ముందుగా కథకుడు గిరడకు ఎదురుగా నిలబడి ప్రార్థన చేసి, నెమ్మదిగా నాట్యం ప్రారంభించి, అప్పటివరకు కప్పుకున్న మేలి ముసుగును తొలగించి, అనంతరం సంభాషణ ద్వారా ఏ యే కథలు తాము చెప్పగలరో, ఏ కథ కావాలో ప్రేక్షకుల్నే ప్రశ్నించి, వారు చెప్పమన్న కథను ప్రారంభిస్తారు. కథలన్నీ పౌరాణికాలే. కథంతా పూర్తయిన తర్వాత

ప్రేక్షకులు కోరిన మీదట సుదీర్ఘమైన పాటలు పాడతారు. వీటిల్లో చెప్పుకోదగినవి మందులోడి పాట, కామమ్మ కథ పాట, రెల్లమ్మ పాట, మాలోల మంగమ్మ పాట మొదలైనవే కాక, ఆయా ప్రాంతాల్లో జరిగిన సంఘర్షణలు కూడా పాటలు కట్టి పాడుతారు.

ఈ కథలు చెప్పే కళాకారులు దాదాపు అందరూ సంచార జీవనులే. ఒక గ్రామంలో కథ చెప్పి మరో గ్రామం పోయి నెలల తరబడి గ్రామాలలో కథలు చెప్పి కొంత సొమ్ము కూడబెట్టుకుని స్వగ్రామం చేరుకుంటారు. అక్కడ సేకరించిన వివరాలన్నీ ఆ ప్రాంతంలో ఉన్న ఒక బృందం చెప్పిన వివరాలన్నిటిని కథా రూపంలో చెబుతారు.

జముకుల కథ కళారూపాన్ని దేశ ప్రయోజనాలకు ప్రథమంగా మార్చిన వ్యక్తి, విజయవాడ కమ్యూనిస్టు కార్యకర్త, ప్రజానాట్యమండలి సభ్యుడు కీర్తిశేషులు పీసా లక్ష్మణరావు. మహారాజుల వ్యవస్థలో ప్రబలిన దారుణ హింసకాండను, సాంఘిక దురాచారాలను ఉదహరిస్తూ జముకుల కథలు రాసి మంచి బాణీలను ఏర్చి కూర్చి రసవత్తరంగా గానం చేసేవారు. ఆయన వంతదారుగా రాజకీయ వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరిస్తే, నరసింహారావు కథకుడిగా, తొక్కిడి సింహాచలం హాస్యాన్ని అందించేవాడు. అది అద్భుతమైన కథగా, నాటి సాంఘిక, రాజకీయ పరిస్థితులన్నిటికీ అద్దం పట్టింది.

నవరసాలను ప్రతిబింబించే ఈ జముకుల కథను, రసవత్తరమైన ఈ జముకల కథను నాటి ప్రజానాట్య మండలి స్థాపకులలో ముఖ్యులైన మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి, మాచినేని వెంకటేశ్వరరావు, పట్టం శెట్టి ఉమామహేశ్వరరావు మొదలైన వారు లక్ష్మణరావు గారి వద్ద నేర్చుకొని దానిని ప్రజానాట్యమండలి ముఖ్య కళారూపంగా తీర్చిదిద్దారు. ఈ దళంలో కథకుడు మిక్కిలినేని రాజకీయం, ఉమామహేశ్వరరావు హాస్యం, మాచినేని తర్వాత కర్నాటి లక్ష్మీ నరసయ్య హాస్యం చెప్పారు. ప్రజానాట్యమండలి ఆంధ్ర రాష్ట్రంతో పాటు మద్రాస్, సోలాపూర్, పూనా, బొంబాయి, అహ్మదాబాద్ మొదలైన ఇతర ప్రాంతాల్లో చెప్పబడి అధిక ప్రశంసలను అందుకుంది.

ఈ జముకల కథను శ్రీకాకుళం జిల్లాలోని ఏజెన్సీ ప్రాంతంలో గిరిజనోత్సవం, భూస్వాముల దోపిడీకి వ్యతిరేకంగా సాగిన రోజుల్లో కామ్రేడ్స్ వెంపటాపు సత్యం, అరికే సోములు, దుప్పల గోవిందరావులు ఆ ఉద్యమాన్ని చిత్రిస్తూ తమకు చేతనైన పద్ధతుల్లో జముకుల కథగా చెప్పేవారు. దానిని ఉత్తమంగా తీర్చిదిద్ది సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి, నిమ్మల కృష్ణమూర్తి మొదలైన వారు శ్రీకాకుళం గిరిజన రైతాంగ పోరాటానికి మద్దతుగా కథలు చెప్పి ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేశారు. ఇది ఆనాడే కాదు ఈనాడు వర్ధిల్లవలసిన ఉత్తమ కళారూపం.

వామపక్ష పార్టీలు, విప్లవ పార్టీల జముకుల కథలకు ముఖ్యంగా ఉత్తరాంధ్రలో విప్లవ కవి సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి కూడా ఈ బోనేల పాటల బాణీల ద్వారానే జముకుల కథను ప్రజల వద్దకు తీసుకు వెళ్లారనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. జముకుల కథలో.

శ్రీకాకుళం రా! వీర శ్రీకాకుళం రా!
వీర యోధులనే కన్న గడ్డ శ్రీకాకుళం రా!
అదిగదిగో శ్రీకాకుళం అదేనంట, ఉద్దానం
అదేనంట ఉద్దానం ఉద్దానం కాదురా ఉద్యానవనం రా,

అనే ఈ పాటతో, పాటు అనేక పాటలు బోనేల పాట బాణీలో ఉండటం బట్టి, ఈ పాట యొక్క ప్రాధాన్యతను గుర్తించవచ్చు. ఈ పాట పాడే కళాకారులు ఇప్పటికీ అనేకమంది ఉన్నారు. కానీ కళకు ఆదరణ తగ్గిపోవడంతో అనేక తరాల నుండి వస్తున్న ఈ కళ కనుమరుగైపోతున్నది. శ్రీకాకుళం జిల్లా పాలకొండ దరి వన్నలి గ్రామానికి చెందిన బోనెల దుర్గారావు సోదరులు, దుగ్గివలసకు చెందిన రావాడ అప్పల దాసు రచించిన పాటలతో సైతం జముకుల కథలు చెబుతున్నారు.

ఈ కళకు సంబంధించి, కళాకారులు ఉత్తరాంధ్ర జిల్లాల్లోనే కాకుండా, శ్రీకాకుళం జిల్లా సరిహద్దుగా ఉన్న ఒరిస్సా రాష్ట్రం పర్లాకిమిడి దరి జంగాలపాడు శేఖరాపురంలో కూడా ఉన్నారు. ముఖ్యంగా జంగాలపాడుకు చెందిన తొంప రాములు 'బోనెల రామన్నగా' పేరు పొందారు. ఈయన గొప్ప జముకుల కళాకారుడు. ఉద్దానం గ్రామాలలో ఈయన పాటకు గొప్ప గిరాకీ ఉండేది.

ఈ జముకుల కథల ప్రదర్శనలలో సామర్లకోటకు చెందిన నూలు సూర్యారావు, దొంతం శెట్టి సూర్యనారాయణ, నూలు భానుమూర్తి మొదలగువారు ఒక దళంగా ఏర్పడి సారంగధర కథనం, లవకుశ కథలు, సీతా కళ్యాణం అనేక కథలను ఉత్తరాంధ్ర దేశంలో విరివిగా ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు.

ఈ జముకుల కళా ప్రదర్శనలలో జాతీయ కవి భూషణ బిరుదాంకితులు శ్రీ వారణాసి సత్యనారాయణ గారు. కీర్తిశేషులు పుట్టా సుబ్బారావు గారు, శ్రీ ప్రయాగ నరసింహ శాస్త్రి గారు, శ్రీ భక్తుల విశ్వనాథం గారు, సన్యాసమ్మ బృందం విజయనగరం వారు, ఎద్దు పైడితల్లి బృందం విజయనగరం- వారు, లక్కిదాం సన్యాసమ్మ బృందం విజయనగరం అనేక భారత, భాగవత, రామాయణ, పురాణ గాధలను కథలుగా నవరసభరితంగా పాటలు పాడారు.

ఎంతో ప్రజాదరణ పొందిన ఈ జముకుల కథలను ఆదరించి బ్రతికించవలసిన బాధ్యత ఈనాటి ప్రభుత్వాలు, ప్రజలు, కళాకారులు, కళాపోషకులు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు మరియు మన అందరి పైన ఉన్నది.

ఆధార గ్రంధాలు:

1.తెలుగు వారి జానపద కళారూపాలు - డాక్టర్ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, 1992.

2.ఉత్తరాంధ్ర జానపద కళలు - బద్రి కూర్మారావు, శ్రీకాకుళం, 2005.

3.జానపద కళా సంపద - తూమాటి దొణప్ప, నిర్మల పబ్లికేషన్స్, విశాఖపట్నం, 1975.

4.జానపద గేయ వాంఙ్మయ వ్యాసావళి - నేదునూరి గంగాధరం, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, 2006.

5.మహతి వ్యాస సంకలనం - యువభారతి, సికింద్రాబాద్, 1972.

అ

వ్యాసరచయిత డా. వప్పల వెంకటరమణ
ఆంధ్రోపన్యాసకులు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల (పురుషులు), శ్రీకాకుళం